

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-527-3-19>

THE TASK OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES OF UKRAINE IN ENSURING THE SAFETY OF THE MARITIME SECTOR

ЗАВДАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ МОРСЬКОГО СЕКТОРУ

Shchurat Taras Grigorovich

*Doctor of Philosophy, Associate
Professor, Police Colonel,
Associate Professor of the Department
of Operational and Investigative
Activities,
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Щурат Тарас Григорович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Artyushok Dmytro Serhiyovych

*Student of higher education
Educational scientific institute for the
training of specialists for the
police units of the National Police
of Ukraine
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Артюшок Дмитро Сергійович

*здобувач вищої освіти
Навчально-науковий інститут
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Національної поліції України
Одеського державного університету
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Україна – це морська держава, яка здійснює активну протидію широкомасштабній збройній агресії російської федерації, зокрема з морських напрямків у Чорному та Азовському морях. Через тимчасову окупацію Криму та інших прибережних територій України які є життєво важливими для забезпечення воєнно-політичної та економічної стабільності і розвитку Української держави правоохоронні органи не можуть повною мірою забезпечити безпеку громадян на наближених територіях [1].

Як визначено у національному законодавстві пріоритет у виконанні завдань із запобігання і протидії зовнішнім загрозам національній безпеці захист морського кордону України належить Збройним Силам, Службі зовнішньої розвідки, Державній прикордонній службі. Пріоритет у виконанні завдань із запобігання і протидії загрозам національній безпеці України належить Міністерству внутрішніх справ, Службі безпеки, які повинні мати відповідні сили, засоби й органи, здатні виконувати спеціальні завдання. Відповідно, Воєнна організація забезпечує оборону України, захист її суверенітету, територіальної

цілісності й недоторканності кордонів, протидіє зовнішнім загрозам воєнного характеру [2].

Можна зробити висновок що Служба безпеки України як і підрозділи Національної поліції України займають ключову роль у захисті морського кордону України безпосередньо у складі цих органів функціонують оперативні підрозділи які виконують протидію зовнішнім морським загрозам. Оперативні підрозділи здійснюють оперативно-розшукову діяльність відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Виходячи із норм Закону України «Про Національну поліцію України» серед повноважень поліції рівнозначне місце посідає вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки в морських та річкових портах. Таким чином, правоохоронні органи виступають суб'єктами, які забезпечують морську безпеку [3].

Національна поліція України як суб'єкт, який має забезпечувати значну увагу морському сектору до якого в контексті гарантування морської безпеки належать також узбережжя та судноплавні річки прибережної держави та реагувати на такі акти агресії: терористичної діяльності, незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, незаконної торгівлі озброєнням та зброєю масового знищення, піратства, умисного перешкоджання свободі судноплавства, контрабанди, нелегальної міграції та торгівлі людьми, умисного заподіяння шкоди морському та річковому середовищу, незаконного, непідзвітного та нерегульованого рибальства, кіберзагроз тощо [1].

Так само як і у діяльності Національної поліції України, СБУ, як один із суб'єктів забезпечення морської безпеки, проводяться передбачені чинним законодавством оперативно-розшукові, контррозвідальні, пошукові, режимні, адміністративно-правові та інші заходів, спрямовані на пошук і фіксацію фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України (тероризм, контрабанда, незаконний обіг наркотиків на морі тощо), попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам у сфері морської безпеки, розвідувальним, терористичним та іншим протиправним посяганням спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на інтереси України в морській галузі [4].

Збройні сили російської федерації 6 червня 2023 року вчинили масштабний воєнний злочин – керований підрив Каховської гідроелектростанції імені П.С. Непорожнього, розташованої поблизу міста Нова Каховка. Це спричинило техногенну катастрофу, призвело до значної шкоди, завданої річковим та морській екосистемам, знищення сільськогосподарських угідь з посівами на великих територіях. Підтоплення пониззя річки Дніпро заподіяло непоправної шкоди судноплавству, зруйновано та виведено з ладу інфраструктуру портів та

терміналів, розташованих у Херсонській області, знищено значну частину річкового флоту. Це стало однією із ключових умов розвитку законодавства у сфері морської безпеки України, оскільки продемонструвало необхідність кардинального перегляду та посилення заходів з захисту морської інфраструктури та екосистем від подібних техногенних катастроф і воєнних загроз.

Російська федерація як держава-агресор – несе значну небезпеку національній безпеці України її громадянам та іншим державам Чорноморського регіону, Середземномор'я, а також глобальній безпеці. Зокрема окупація Азовського та Чорного моря дає змогу державі-агресору наносити ракетних та авіаційних ударів по території України, встановлювати міни в морських і річкових просторах України, блокувати порти та узбережжя України, здійснювати напади на кораблі й торговельні судна. Розслідуванням то документуванням воєнних злочинів та максимальною мінімізацією шкоди громадянам України безпосередньо займаються підрозділи СБУ та Національної поліції України, які своїми діями сприяють визнанню російської федерації як держави-терориста на міжнародному рівні.

Основними напрямки діяльності забезпечення морської безпеки правоохоронними органами України можна вважати:

– Протидія незаконній торгівлі озброєннями та товарами і матеріалами, що можуть бути використані для створення зброї масового знищення, є однією з найбільш небезпечних загроз морській безпеці на національному, регіональному та глобальному рівнях. Водночас зобов'язання щодо нерозповсюдження зброї масового знищення та пов'язаних із нею товарів і матеріалів передбачені низкою міжнародних договорів, учасниками яких є, зокрема, всі держави Чорноморського регіону.

– Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів (наркоторгівля). Наркосиндикати досить часто використовують морські судна в процесі своєї злочинної діяльності [5].

– Піратство. Піратські напади на судна загрожують морській безпеці зі стародавніх часів, створюючи, зокрема, небезпеку для життя моряків, судноплавства і торгівлі.

– Контрабанда. Контрабанда морем завдає суттєвих збитків економіці держави, недоотриманні надходження до державного бюджету можуть сягати сотень мільярдів гривень.

– Нелегальна міграція та торгівля людьми, проблеми нелегальної міграції та торгівлі людьми продовжують зростати. Щороку в Україну морським шляхом проникають нелегальні мігранти, що є суспільно небезпечним явищем, оскільки нелегальна міграція має тісний зв'язок з контрабандою, торгівлею людьми, наркоторгівлею, терористичною діяльністю, іншими тяжкими або особливо тяжкими злочинами, а також дестабілізує національний ринок праці.

– Заподіяння шкоди морському та річковому середовищу, зокрема, як результат широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України [1].

Відповідно до Конвенції, злочинна діяльність у відкритому морі охоплює широкий спектр порушень міжнародного морського права, включаючи піратство, збройні напади, торгівлю людьми та незаконний обіг наркотиків. Крім того, до сфери дії Конвенції можуть потрапляти й інші злочини, що порушують міжнародні норми в галузі охорони навколишнього середовища та боротьби з тероризмом [3].

Основними напрямками забезпечення безпеки морського сектору в Балто-Чорноморському регіоні виходячи з завдань, які стоять перед правоохоронними органами є: забезпечення правоохоронними органами додержання законодавства і вимог міжнародних договорів України в галузі мореплавства; організацію державної системи забезпечення безпеки судноплавства в територіальному морі, внутрішніх водах України та в портах; здійснення міжнародного співробітництва правоохоронних органів у сфері торговельного мореплавства, вивчення, узагальнення і поширення міжнародного досвіду в цій сфері; забезпечення безпеки громадян у зв'язку із вторгненням російської федерації; протидія піратству, незаконній торгівлі озброєннями та товарами і матеріалами, незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, контрабанді, нелегальній міграції та торгівлі людьми, заподіяння шкоди морському та річковому середовищу.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 липня 2024 року «Про Стратегію морської безпеки України» – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/2024#Text>

2. Дулгер В.В. Повноваження правоохоронних органів щодо забезпечення морської безпеки держави <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/277/7602/16225-1?inline=1#page=93>

3. Теслюк І.О. Правове забезпечення підрозділами Національної поліції Морської безпеки <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/184/5150/11574-1?inline=1#page=204>

4. Луценко Я.Л. Дотримання прав людини в діяльності служби безпеки України як одного із суб'єктів забезпечення морської безпеки <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/184/5153/11575-1?inline=1#page=199> – Луценко Яна Леонідівна

5. Т.Г.Щурат. Контрабанда наркотиків на морі як форма транснаціональної злочинності. International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black Sea region: challenges and threats» (23 Dec.), Odesa, Ukraine. 2021, (p.282-286).